

АНОТАЦІЯ

Денчик О. Р. Моделі та методи інтегрованого управління ризиками проектів в агропромисловому комплексі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент (07 Управління та адміністрування). – Університет економіки та права «КРОК», Міністерство освіти і науки України, Київ, 2020.

У дисертаційній роботі вирішене **актуальне наукове завдання**, яке полягало у розробці теоретичних та прикладних моделей та методів інтегрованого управління ризиками проектів в агропромисловому комплексі для зменшення часу, вартості та обсягів непередбачених витрат ресурсів під час реалізації таких проектів.

Проведено загальний аналіз сучасного стану агропромислового комплексу України, окреслено основні проблеми та стратегічні цілі розвитку аграрного сектору економіки. Виявлено, що сільськогосподарські підприємства під час реалізації проектів в агропромисловому комплексі можуть стикатися поряд із звичайними чинниками ризику, ще й зі специфічними галузевими ризиками, які описано та проаналізовано у дисертаційному дослідженні.

Також виявлено, що існуючі моделі та методи не враховують особливості проектів агропромислового комплексу щодо специфічних причин появи ризиків, та не можуть у повній мірі бути застосовані в процесі планування та реалізації цих проектів, тому є потреба у розробленні моделей та методів інтегрованого управління ризиками проектів агропромислового комплексу, які б враховували особливі ризики цих проектів.

Автором удосконалено термінологічний базис та запропоновано термін «інтегроване управління ризиками проектів агропромислового комплексу».

Розроблено концептуальну модель інтегрованого управління ризиками «КВІТКА» проектів агропромислового комплексу, яка, на відміну від існуючих, за рахунок здійснення інтеграції процесів управління ризиків із різних методологій управління проектами таких, як: PMI (PMBOK), P2M, PRINCE2, AGILE, ISO 21500

за принципом взаємодоповнення, дозволяє скоротити час на управління ризиками проектів та дозволяє команді проекту запровадити гнучке реагування на виникнення ризикованих подій в проектах агропромислового комплексу.

Розроблено модель управління ризиками проектів агропромислового комплексу «4 СЕЗОНИ», яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на даних, що отримані від застосування моделі ідентифікації ризиків проектів агропромислового комплексу «4 СЕЗОНИ», що являє собою коло та складається із чотирьох секторів (сезонів року), та розроблені для кожного ризику заходів із запобігання та уникнення.

Автором удосконалено методи інтегрованого управління ризиками проектів агропромислового комплексу – скорочений та повний. Скорочений метод інтегрованого управління ризиками проектів, на відміну від існуючих, включає у себе лише обов'язкові процеси управління ризиками проектів, що дозволяє використовувати його в сільськогосподарських проектах в умовах обмеженості часу. Повний метод інтегрованого управління ризиками проектів, на відміну від існуючих, передбачає виконання процесів управління ризиками з інтегрованих процесів методологій управління ризиками PMI (PMBOK), P2M, PRINCE2, AGILE, ISO 21500 по принципу взаємодоповнення, що дозволяє заповнити прогалини в управлінні ризиками в перерахованих методологіях управління ризиками проектів та запровадити більш ретельний та ефективний процес управління ризиками проектів агропромислового комплексу.

Удосконалено метод управління можливостями та загрозами проектів агропромислового комплексу, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на застосуванні інтерактивної матриці Вейріха та дозволяє провести ідентифікацію й аналіз слабких та сильних сторін, загроз та можливостей проекту, визначити кореляцію впливів можливостей й загроз з сильними та слабкими сторонами, з метою виявлення стратегічних чинників, та розробити відповідні стратегії з метою зменшення впливу загроз та якісного використання можливостей

Дістав подальшого розвитку метод управління сезонними ризиками проектів агропромислового комплексу, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на

групуванні ризиків за сезонами року, та надає можливість гнучкого управління ними за рахунок підбору методу боротьби з ризиком згідно сезону року.

На прикладі проекту зі збільшення поголів'я молочних корів за рахунок імпорту нетелів голштино-фризької породи корів, який був реалізований у 2019 році фермерським господарством «Вороненко», показано практичне застосування моделей та методів інтегрованого управління ризиками проектів в агропромисловому комплексі.

За допомогою концептуальної моделі інтегрованого управління ризиками «КВІТКА» проектів агропромислового комплексу було проаналізоване оточення проекту з збільшення поголів'я молочних корів за рахунок імпорту нетелів та виявлені ризики. Ідентифіковані ризики даного проекту були проаналізовані за допомогою скороченого методу інтегрованого управління ризиками проектів, що дозволило виявити високі та середні ризики, а також запропонувати заходи щодо їх усунення та запобігання.

За допомогою методу управління можливостями та загрозами проектів агропромислового комплексу були проаналізовані можливості та загрози проекту зі збільшення поголів'я молочних корів голштино-фризької породи корів, для яких командою проекту були застосовані відповідні стратегії, що дало змогу підвищити ефективність прийняття рішень керівником проекту щодо інтегрованого управління ризиками проекту.

В даному проекті застосування розроблених автором моделей та методів інтегрованого управління ризиками проектів в агропромисловому комплексі дозволило знизити рівень непередбачених витрат на 13,2% порівняно з іншими подібними проектами.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені в процес управління проектами сільськогосподарських підприємств в приватному сільськогосподарському підприємстві «Олександрія» та фермерському господарстві «Вороненко».

Унаслідок застосування розроблених автором моделей та методів інтегрованого управління ризиками проектів сільськогосподарських підприємств

дозволило знизити рівень непередбачених витрат на 10-15% порівняно з іншими подібними проектами.

Ключові слова: методології управління проектами, проекти агропромислового комплексу, тваринництво, рослинництво, ризики, ідентифікація, аналіз, можливості, загрози, інтегроване управління ризиками.

ABSTRACT

Denchyk O.R. Models and methods of integrated project risk management in agro-industrial complex. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy. Specialty 073 Management (07 Management and Administration). - University of Economics and Law «KROK», Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2020.

The thesis deals with the actual scientific problem, which was to develop theoretical and applied models and methods of integrated risk management of agricultural projects to reduce the time, cost and unforeseen costs of resources during the implementation of such projects.

A general analysis of the current state of the agro-industrial complex of Ukraine was conducted, the main problems and strategic goals of the development of the agricultural sector of the economy were outlined. It was found that agricultural enterprises during the implementation of projects in the agro-industrial complex may face along with the usual risk factors, as well as with specific industry risks, which are described and analyzed in the dissertation research.

Also it's revealed that the existing models and methods do not address specific projects in the agricultural sector concerning the specific causes of risk, and may not be fully applied in the planning and implementation of these projects, so there is a need to develop models and methods for integrated risk management of projects in the agricultural sector that would take into account special risks of these projects.

The author has improved the terminological basis and proposed the term of «integrated risk management of agro-industrial projects».

A conceptual model of integrated risk management of agro-industrial projects "KVITKA" has been developed, which, in contrast to existing ones, integrates risk management processes from different project management methodologies such as: PMI (PMBok), P2M, PRINCE2, AGILE, ISO 21500, on the principle of complementarity, reduces the time for project risk management and allows the project team to introduce a flexible response to the occurrence of risky events in the projects of agricultural enterprises.

A risk management model of agro-industrial projects «4 SEASONS» has been developed, which, in contrast to existing ones, is based on data obtained from the application of the risk identification model of agro-industrial projects «4 SEASONS», which is a circle and consists of four sectors (seasons), and measures for prevention and avoidance have been developed for each risk.

The author has improved the methods of integrated risk management of agro-industrial projects - abbreviated and full. The abbreviated method of integrated project risk management, unlike the existing ones, includes only mandatory project risk management processes, which allows it to be used in agricultural projects in conditions of limited time. The full method of integrated risk management of projects, in contrast to existing ones, involves the implementation of risk management processes from integrated risk management methodologies PMI (PMBok), P2M, PRINCE2, AGILE, ISO 21500, on the principle of complementarity, which allows to fill gaps in risk management in the listed risk management methodologies of projects and to introduce a more thorough and effective risk management process of agricultural enterprises.

The method for managing opportunities and threats of agro-industrial projects has been improved, which, unlike the existing ones, is based on the application of the interactive Weirich matrix and allows to identify and analyze the strengths and weaknesses, threats and opportunities of the project, to determine the correlation of impacts and threats with strengths and weaknesses, to identify strategic factors, and to develop appropriate strategies to reduce the impact of threats and make good use of opportunities.

The method of managing seasonal risks of agro-industrial projects has been further developed, which is based on grouping risks by a season of the year and provides an opportunity to flexibly manage them by selecting a particular method of dealing with risk according to the season of the year.

On the example of the project on the increase in the number of dairy cows by importing Holstein-Friesian breed of cows, which was implemented in 2019 by the "Voronenko" farming enterprise, it was shown the practical application of models and methods of integrated project risk management in the agricultural enterprises projects.

Using the concept model of integrated risk management "KVITKA" for agro-industrial projects, the project environment for increasing the number of dairy cows due to the import of cows was analyzed and risks were identified. The identified risks of this project were analyzed using the abbreviated method of integrated project risk management, which allowed to identify high and medium risks, as well as suggest measures to eliminate and prevent them.

Using the method of managing opportunities and threats in agro-industrial projects, the opportunities and risks of the project on the increase in the number of dairy Holstein-Friesian cows were analyzed, for which the project team applied appropriate strategies, which made it possible to increase the effectiveness of decision-making by the project manager on integrated project risk management.

In this project, the use of the models and methods developed by the author for integrated risk management of projects in the agro-industrial complex allowed to reduce the level of unexpected expenses by 13.2% compared to other similar projects.

The results of the dissertation research are implemented in the process of project management of the agricultural enterprises projects at the private agricultural enterprise "Oleksandria" and farming enterprise "Voronenko".

As a result of the application of the models and methods developed by the author of integrated risk management of agricultural enterprises projects, it allowed to reduce the level of unexpected expenses by 10-15% compared to other similar projects.

Keywords: project management methodologies, agro-industrial projects, animal husbandry, crop production, risks, identification, analysis, opportunities, threats, integrated risk management.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

– **статті у наукових фахових виданнях України, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:**

1. Денчик О. Р., Бедрій Д. І., Савченко С. О. Аналіз ризиків проектів у агропромисловому комплексі. *Вісник ЧДТУ. Серія: Технічні науки.* (Index Copernicus, SIS, ISI, CrossRef, ISSN International Centre, Google Scholar, Academic Resource Index ResearchBib, Ulrichsweb Global Serials Directory, PKP Index, Eurasian Scientific Journal Index). 2017. № 1. С. 100-109. (0,79 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у проведенні ідентифікації, якісної та кількісної оцінки ризиків проектів в агропромисловому комплексі та становить 0,60 друк. арк.*

2. Денчик О. Р. Модель інтегрованого управління ризиками проектів агропромислового комплексу. *Управління розвитком складних систем : зб. наук. пр.* (Google Scholar). Київ : КНУБА, 2019. № 37. С. 18-24. (0,84 д. а.).

3. Денчик О. Р. Практична реалізація моделей та методів інтегрованого управління ризиками проектів агропромислового комплексу. *Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. пр. Луганськ: СХУ ім. В. Даля,* (Google Scholar). 2019. №3 (71). С. 86-108. (1,45 д. а.).

– **публікації в міжнародних виданнях:**

4. Denchyk O. R. Seasonal risk management method in agro-industrial projects. *Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences.* (Index Copernicus, Google Scholar, Ulrichsweb Global Serials Directory, Union of International Associations Yearbook). Budapest, 2019. VII(26). I. : 215, P. 47-50. (0,63 д. а.).

– **наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**

5. Денчик О. Р. Особливості управління ризиками для малих та середніх суб'єктів господарювання в аграрному комплексі. *Управління проектами: стан та перспективи : Матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., 13-16 вер. 2016 р.*

Миколаїв : НУК, 2016. С. 48-50. (0,18 д. а.).

6. Денчик О. Р. Інформаційні технології управління проектами в агропромисловому комплексі. *Інформаційні технології та взаємодії: наукове видання III Міжнар. наук.-практ. конф.*, 8-10 лист. 2016 р. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2016. С. 115-116. (0,12 д. а.).

7. Денчик О. Р., Паливода С. О. Порівняльний аналіз процесів управління ризиками в різних методологіях управління проектами. *Українські перспективи у світовому розвитку : матеріали наук.-практ. конф. молодих учених*, 4 лист. 2016 р. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2016. С. 338-340. (0,19 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у проведенні та наданні результатів порівняльного аналізу процесів управління ризиками в різних методологіях та становить 0,14 друк. арк.*

8. Денчик О. Р. Ідентифікація ризиків проектів в агропромисловому комплексі. *Управління проектами, програмами, портфелями : тези доп. I Міжнар. наук.-практ. конф.*, 16-17 груд. 2016 р. Одеса : Бондаренко М. О., 2016. т. 2. С. 38-40. (0,13 д. а.).

9. Денчик О. Р. Порівняльний аналіз стандартів та методологій управління ризиками. *Формування молодіжного потенціалу в управлінні проектами : мат. наук.-практ. конф.*, 17 бер. 2017 р. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2017. С. 18-20. (0,21 д. а.).

10. Денчик О. Р. Концептуальна модель інтегрованого управління ризиками проектів агропромислового комплексу. *Управління проектами у розвитку суспільства. Розвиток компетенцій проектного управління в умовах кризи : тези доповідей XIV Міжнар. конф.*, 19-20 трав. 2017 р. Київ : КНУБА, 2017. С. 84-85. (0,13 д. а.).

11. Денчик О. Р. Особливості використання інтерактивної матриці Вейрїха в управлінні сільськогосподарськими проектами. *Управління проектами: стан та перспективи : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф.*, 12-15 вер. 2017 р. Миколаїв : НУК, 2017. С. 26-28. (0,19 д. а.).

12. Денчик О. Р., Данченко О. Б., Круль К. Я. Управління зацікавленими

сторонами в проектах агропромислового комплексу. *Управління проектами у розвитку суспільства. Управління проектами в умовах переходу до поведінкової економіки : тези доп. XV Міжнар. конф.*, 18-19 трав. 2018 р. Київ : КНУБА, 2018. С. 76-78. (0,09 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у проведенні ідентифікації зацікавлених сторін в проектах агропромислового комплексу та становить 0,07 друк. арк.*

13. Денчик О. Р. Особливості використання моделі «4 сезони» в управлінні ризиками в сільськогосподарських проектах. *Управління проектами : стан та перспективи : мат. XIV Міжнар. наук.-практ. конф.*, 11-14 вер. 2018 р. Миколаїв : НУК, 2018. С. 37 - 39. (0,27 д. а.).

14. Денчик О. Р., Данченко О. Б. Інтегрований процес управління ризиками проектів агропромислового комплексу. *Актуальні питання сучасної науки та практики : матеріали наук.-практ. конф. молодих учених*, 15 лист. 2018 р. Київ.: Університет економіки та права «КРОК», 2018. С. 415-417. (0,22 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у визначенні процесів інтегрованого управління ризиками при управлінні проектами в агропромисловому комплексі та становить 0,17 друк. арк.*

15. Денчик О. Р., Круль К. Я. Управління можливостями в проектах агропромислового комплексу. *Управління проектами у розвитку суспільства. Управління проектами в умовах очікування глобальних змін : тези доп. XVI Міжнар. конф.*, 17-18 трав. 2019 р. Київ : КНУБА, 2019. С. 100-102. (0,07 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у запропонуванні напрямів управління можливостями в проектах агропромислового комплексу та становить 0,05 друк. арк.*

16. Денчик О. Р., Круль К. Я. Проектний підхід в агропромисловому комплексі України. *Управління проектами: стан та перспективи : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф.*, 10-13 вер. 2019 р. Миколаїв : НУК, 2019. С. 15-16. (0,14 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у виявленні особливостей застосування проектного підходу в АПК України та становить 0,11 друк. арк.*

17. Денчик О. Р., Круль К. Я. Модель ментального простору стейкхолдерів проектів агропромислового комплексу. *Управління проектами у розвитку суспільства. Управління проектами в умовах дігіталізації суспільства : тези доп.*

XVII Міжнар. конф., 15-16 трав. 2020 р. Київ: КНУБА, 2020. С. 206-209. (0,17 д. а.). Особистий внесок автора полягає у визначені ментального простору стейкхолдерів в проектах агропромислового комплексу і становить 0,13 друк. арк.

– наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації:

18. Денчик О. Р., Данченко О. Б., Коломицева О. В, Круль К. Я. Метод управління можливостями та загрозами в проектах агропромислового комплексу. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* (Index Copernicus ICV за 2018 р.: 70.37, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Google Scholar). Черкаси: ЧДТУ, 2019. № 54. С. 60-65. (0,7 д. а.). *Особистий внесок автора полягає в удосконаленні методу управління можливостями та загрозами в проектах агропромислового комплексу та становить 0,53 друк. арк.*

19. Денчик О. Р., Круль К. Я. Модель «4 сезони» для управління ризиками в проектах агропромислового комплексу. *Вчені записки Університету «КРОК» : зб. наук. праць. Серія «Економіка».* (Index Copernicus, SIS, ISI, CrossRef, ISSN International Centre, Google Scholar, Academic Resource Index ResearchBib, Ulrichsweb Global Serials Directory, PKP Index, Eurasian Scientific Journal Index). Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2019. Вип. № 3 (55). С.101-109. (0,93 д. а.). *Особистий внесок автора полягає у розробці моделі «4 сезони» для управління ризиками в проектах агропромислового комплексу на основі розробленої автором моделі ідентифікації ризиків в проектах в агропромислового комплексу «4 СЕЗОНИ» та становить 0,7 друк. арк.*

20. Denchyk O. R., Krol K. J. Method of integrated risk managements for agroindustrial projects. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences.* (Index Copernicus, Google Scholar, Ulrichsweb Global Serials Directory, Union of International Associations Yearbook). Budapest, 2019. VII (34). I.: 205. P. 25-29. (0,72 д. а.). *Особистий внесок автора полягає в удосконаленні методів інтегрованого управління ризиками проектів в агропромисловому комплексі та становить 0,54 друк. арк.*